

Banklar tomonidan muammoli kreditlar bilan ishlash samaradorligi

Boykulov Baxriddin Karshiyevich,

O`zbekiston Respublikasi bank-moliya akademiyasi magistri

Annotatsiya: Maqolada muammoli kredit - bu qarz oluvchi tomonidan kredit shartnomasi shartlarini bajarmagan kredit ekanligi xususida so`z yuritilib, uni berish bilan bog`liq xizmat bank yoki boshqa kredit tashkiloti tomonidan moliyaviy foyda olishni o'z ichiga olishi qayd etiladi. Shuningdek, kredit mablag'laridan foydalanganlik uchun mijozdan foizlarni undirishga oid takliflar beriladi.

Kalit so`zlar: kredit, mijoz, bank, usul, vosita, pul, bankrotlik.

Аннотация: В статье упоминается, что проблемный кредит – это кредит, по которому заемщик не выполнил условия кредитного договора, и отмечается, что услуга, связанная с его предоставлением, включает получение финансовой выгоды от банка или иной кредитной организации. Также вносятся предложения по взысканию с клиента процентов за пользование кредитными средствами.

Ключевые слова: кредит, клиент, банк, метод, инструмент, деньги, банкротство.

Annotation: The article mentions that a problem loan is a loan in which the borrower has not fulfilled the terms of the loan agreement, and it is noted that the service related to its provision includes receiving financial benefits from a bank or other credit organization. Also, proposals are made regarding the collection of interest from the client for the use of credit funds.

Key words: credit, client, bank, method, tool, money, bankruptcy.

Ma`lumki, muammoli kredit - bu qarz oluvchi tomonidan kredit shartnomasi shartlarini bajarmagan kreditdir. Kredit berish kabi xizmat bank yoki boshqa kredit tashkiloti tomonidan moliyaviy foyda olishni o'z ichiga oladi.

Mijozning arizasini ko'rib chiqish jarayonida banklar daromadning kreditga xizmat ko'rsatish uchun yetarliligini baholaydilar. Shu sababli, hatto kredit majburiyatlarini o'z vaqtida bajaradigan vijdonli qarz oluvchilar ham shu sababli rad etishdan sug'urta qilinmaydi. Natijada, kredit narxi sezilarli darajada oshadi. Iste'mol mahsulotining boshlang'ich va yakuniy miqdori o'rtasidagi farq 30% dan 90% gacha bo'lishi mumkin. Ammo kredit to'lovlari to'xtab qolsa, bank nafaqat foydadan, balki o'z pulidan ham mahrum bo'ladi. Belgilangan to'lov jadvali muntazam ravishda buzilganda, garov likvidligi pasayganda yoki bank oldidagi majburiyatlarning bajarilishini xavf ostiga qo'yadigan holatlar yuzaga kelganda muammoli kredit turi rivojlanadi. Kechikishlarning eng keng tarqalgan sababi ish haqining kechikishidir. Garchi ba'zi banklar mijozlarni yarim yo'lda kutib olishsa ham, kredit shartlarini uzaytirishni taklif qilishadi va shu bilan o'z daromadlarini oshiradilar.

Mijozning shaxsiy ma'lumotlari, shaxsiy aloqalari, moliyaviy hisobotlari va hokazolarni tahlil qilish orqali muammoli kredit ko'rinishi yuzaga keladi. Muammo tasdiqlansa, kredit 10 kun davomida maxsus nazorat ostida bo'ladi. Bu vaqt ichida bank mutaxassislari to'lovlar dinamikasini diqqat bilan kuzatib boradilar.

Agar qarz beruvchi bank qarzdordan kredit pulini undirishda muammoga duch kelsa, ular qarzdorni quyidagiga undirishi samara beradi:

- kechikishning sababini aniqlang;
- qarz oluvchining shaharda ekanligini va u suhbatga tayyormi yoki yo'qligini tekshiring;
- mijozning to'lov qobiliyatini tekshirish va pulni qaytarish bo'yicha og'zaki kafolatlarni olish.

Agar suhbatdan keyin o'zgarmasa va kreditni to'lamaslik ehtimoli yuqori bo'lib qolsa, bank jiddiyroq choralar ko'rishi lozim. Shartnoma toifasini qisqartirish, foiz stavkasini oshirish, kredit shartnomasida nazarda tutilgan miqdorda penya qo'llash yoki penya undirish shular jumlasidandir. Har bir kreditor qarzdor tomonidan pul mablag'larini ixtiyoriy ravishda qaytarishdan

manfaatdor, chunki aks holda u katta moliyaviy yo'qotishlarga duch kelishi mumkin.

Mablag'larni qaytarib berishga majburlashning ikkinchi varianti sudga da'vo arizasi berishdir. Da'vo arizasi topshirilgandan so'ng, uzoq davom etadigan sud jarayoni boshlanadi, uning xarajatlari ham qarz oluvchiga tushadi. Sudga qarzdor foizlar va jarimalarni qonunga xilof ravishda hisoblash asosida to'lov miqdorini kamaytirish imkoniyatiga ega. Ba'zida sud qarzning bir qismini hisobdan chiqarish to'g'risida qaror qabul qiladi. Biroq, aksariyat hollarda sud jarayoni kreditorning g'alabasi bilan yakunlanadi.

Muammoli kreditlarga ega bo'lgan fuqarolar ko'pincha quyidagilarga murojaat qilishadi:

- qarzdorlarga yordam berishga ixtisoslashgan firmalar;
- yangi kredit olish uchun banklar;
- do'stlar yoki qarindoshlar.

So'nggi paytlarda mamlakatimizda muammoli kreditlardan xalos bo'lishni va bank ma'lumotlar bazasidan mijoz haqidagi ma'lumotlarni o'chirib tashlashni va'da qiluvchi kompaniyalar faol paydo bo'la boshladi. Biroq, o'z xizmatlari uchun avans yoki hatto to'liq to'lovni olgandan so'ng, ular yo'qoladi. Shunday qilib, odam pulsiz va yordamsiz qoladi.

Ba'zi banklar ham mavjud qarzlarni to'lash uchun kreditlar berishni boshladilar. Qulay sharoitlardan uzoq bo'lishiga qaramay, bu yomon kredit tarixiga qaramay, qarzdan xalos bo'lish uchun ajoyib imkoniyatdir.

Yana bir usul - do'stlaringiz yoki qarindoshlaringizdan kerakli miqdorni qarzga olish. Biroq, hatto sizga eng yaqin bo'lganlar ham ba'zan bunday katta miqdorda qarz olishdan qo'rqishadi yoki yordam berish uchun moliyaviy imkoniyatlarga ega emaslar.

Xulosa qilib, muddati o'tgan qarz paydo bo'lganidan olti oy o'tgach, banklar, qoida tariqasida, qarz oluvchiga qarshi da'vo bilan sudga murojaat qilib, kreditni to'liq qaytarishni talab qiladilar.

Adabiyotlar ro`yxati:

1. Посная Е.А., Колесников А.М. Значение модели экономического капитала в оценке капитала банка // Научный журнал НИУ ИТМО. Серия: «Экономика и экологический менеджмент». 2018. № 1 С. 113–118.
2. Саблин М.Т. Взыскание долгов: от профилактики до принуждения: практическое пособие / М.Т. Саблин. – М.: КноРус, 2016. – 416 с.
3. Тавасиев А.М. Банковское кредитование: учебник / А.М. Тавасиев, Т.Ю. Мазурина, З.П. Бычков; под. ред. А.М. Тавасиева. – 2-е изд., перераб. – М.: ИНФРА-М, 2018. – 366 с.
4. Коробова Г.Г. Организация банковского контроля за проблемными кредитами / Г.Г. Коробова, Ф.Х. Кодзоева // Вестник Ростовского государственного экономического университета (РИНХ). – 2014. – № 4.– С. 171- 175.
5. Локтионова Ю.Н. Финансовые инструменты управления дебиторской и кредиторской задолженностью банка / Ю.Н. Локтионова, А.Б. Автандилова // Социальные науки. 2017. Т.1. № 3-1(18). С. 20-28. 13. Ibbotson R. 2016 Stocks, Bonds, Bills, and Inflation (SBBI) Yearbook. Wiley, 2016. – 368 p.